مێدیا و شێواندنی زمانی کوردی … سەلاح گوڵ ئەندامی

بەشی یەکەم : بە کار هێنانی وشەی ئاراستە

زمان کە هەڵگری فەرهەنگە بۆ هەمو ئەدیبان و زمان ناسانی دونیا گرینگە، بەڵام لە لای کورد بایەخێکی تایبەتی خۆی هەیە و بگرە کورد چیها خوێنی داوە بۆ نەفەوتانی زمانەکەی . هەمیشە کورد پێی وابوە دوژمنەکانی لە رێگای سرینەوەی زمانی کوردی حەولی توانەوەی دەدەن ، بۆیە بە هاتنە مەیدانی مێدیای کوردی ، کورد دڵی خۆش بوو لانی کەم زمانەکەی لە فەوتان رزگاری دەبێ .نیمچە حکومەتی باشور بە پشتیوانی دەیان کاناڵی تەلەیزوونی و سەدان رۆژنامە و ماڵپەڕی جۆراوجۆر بە بودجەیەکی ئێجگار زۆر یەکێک لە ئەرکەکانی زیندو راگرتنی زمانی کوردی بوو بەڵام داخ و مخابن مێدیای کوردی بە گشتی و بە تایبەتی چینی بە ناو نوسەر و روناک بیری کورد کارێکیان بە سەر زمانی کوردی کردوە با بە دەواری شڕی نەکا .کارەساتێکی وەها کە بە درێژایی سەد ساڵ هیچ کات دوژمنانی کورد نەیان توانیوە بە سەر زمانی کوردی بهێنن لە بەرامبەر چینی روناک بیردا هونەرمەندانی رەسەن و نە خوێندەواری کورد ، وەک گۆرانی بیژ و حەیران بێژان ، پارێزەری راستەقینەی زمانی کوردی بوون بێ ئەوە منەتیک بکەن یان بودجەیەکیان بۆ تەرخان کرا بێ .

زمانێک کە ئەو هونەرمەندانە بە کاریان هێناوە راستەوخۆ لە خەڵکی ئاسایی وەرگیراوە بۆیە هیچ ناتەباییەک لە نێوان زمانی خەڵک و زمانی ئەو هونەرمەندانە نابینی . بۆ ئەوە بزانین بۆ وینە کورد پەنجا ساڵ لەوە پێش چۆنی قسە کردوە هاسانترین ریگە ئەوەیە بۆ وێنە گوێ بۆ حەسەن زیرەک وعەلی کەردار یان عارف جەزراوی و دەیان هونەرمەندی خۆماڵی دیکە راگرین. ئێستا رێک بە پێچەوانە هەر شوێنیک چینی خوێندەوار و روناک بیر (کە زۆربەیان خۆیشیان پێ ناسیونالیستە) دەستیان دابێتە قەڵەم یان گۆرانییان کوتبێ،بە زمانێک دواون کە لە زمانی خەڵکی ئاسایی زۆر دور و بگرە لە هێندیک جێگا هەر خەڵک تێیشی ناگەن و پێوستە وەرگێریک یارمەتیان بدات.لێرەدا وەک سەرەتایەک باسی وشەیەک دەکەین کە لە مێداکانی باشور بۆ هەر مەبەست و بابەتێک کەڵکی لێ وەردەگرن .

بۆ بەڵگە چەند نموونەیەکم لە کاناڵ و ماڵپەڕی روداو و کوردستان ٢٤ هێناوەتەوە .باس کردن لەو دو کاناڵە گرینگە چوون بە بودجەیەکی ئێجگار زۆر هەڵدەسووڕێن و خەڵکێکی زۆرسەیریان دەکەن . شک لەوە دا نیە بە دەیان و بگرە سەدان ماڵپەڕ و ناوەندی هونەری و کولتوری و کاناڵی تەلیزونی هەن کە کەوتونەتە گیانی زمانی کوردی بەڵام چاوەروانی لەو دو کاناڵە دەکرێ لانی کەم ژیرانەتر و قوڵتر لەو بابەتە بڕوانن و یەکێک لە ئەرکەکانی نەتەویی خۆیان کە پشتیوانی لە زمانی کوردیە بە جێ بهێنن کەچی بە داخەوە تا ئێستا ئەوانیش شان بە شانی ئەوانی دی قۆڵیان لێ هەڵماڵیوە زمانی کوردی بە جارێک وێران بکەن . داوا لە خوێنەران دەکەم سەردانێکی ئەو دو ماڵپەڕە بکەن یان تەماشای کاناڵەکەیان بکەن ، زۆر چەتوونە هەموو رۆژێ لانی کەم دو یا سێ جار وشەی ئاراستە نەبیسی یان نەیخوێنەوە ئەویش هەر جارەی بە مانایەکی سەیر و سەمەرە و جیاواز .

ئاراستە وشەیەکی فارسیە و ئەگەرچی لە فەرهەنگی موعیندا مانای جیاوازی بۆ لێکدراوەتەوە بەڵام زۆرتر بە مانای جوان کراو یان رێک و پێک بە کار دێ و نێوێکیشە بۆ پیاوان .
ئێستا بزانین لە زمانی کوردیدا ، روداو و کوردستان ٢٤ بۆ وێنە چۆنی بەکار دەبەن
١ ، سەرکردەیەکی یەکێتی ئاشکرای دەکات کە پێشنیارکراوە لە ساڵڕۆژی کۆچی دوایی عومەر دەبابە، یەکێك لە سەرکردە دێرینەکانی یەکێتی، کۆنگرەی چوارەم ببەسترێ. ئاراستەیەکیش هەیە لەنێو یەکێتی کە داوا دەکات قوباد تاڵەبانی کوڕە بچووکی جەلال تاڵەبانی لە هەرەمی دەسەڵات نزیك بێتەوە . (روداو)
ئاراستە لێرەدا وێدەچێ بە مانای ، لایەن ، لاینگر یان حەول و جم و جۆل بە کار هاتبێ .

٢، دوای پشتیوانیی ئەمریکا و بەڕەسمی ناسینی قوباد تاڵەبانی وەکو جێگرەوەی تاڵەبانیی باوك و سەرنەگرتنی ئاڵتەرناتیڤەکانی حوکمڕانی، مەسەلەکان بەدوو ئاراستەدا هەنگاو دەنێن . (روداو)
زۆر سەختە کوردێک تێبگا بە راستی مەبەست لە دوو ئاراستە چیە ؟!
رەنگە ئاراستە بە مانای ئحتمال بێ واتە دو ئحتمال هەیە یانیش بە دوو هێڵدا ، بە دو رێدا .

٣، حکومەتی هەرێمی کوردستان پەیامێکی پیرۆزبایی ئاراستەی کوردانی ئێزدی دەکات . (روداو ١٥/١٢/٢٠١٧)
ئاراستە ئەو جار بە مانای پێشکەش کردن دێت ، یانیش پیرۆزبایی پێ کووتن .

٤،چیای هەنجیرە دەکەوێتە بەرامبەر خورماتو، زنجیرە چیایەکە دەڕوانێتە سەر ناوچەکە. ئێستا سوپای عێراق و حەشدی شەعبی هاتوونەتە چیاکە، ئەوەش دوای ئەوەی چەند رۆژێک بەر لە ئێستا چەند هاوەنێک ئاراستەی خورماتوو کرا، هێزە عێراقییەکان گومانیان هەیە لەو شوێنەوە هاوەنەکان ئاراستەی قەزاکە کرابێت و هێزە کوردییەکە نەناسراوەکە ئاراستەی کردبێت (روداو١٥/١٢/٢٠١٧).

ئاراستە لێرە بە مانای لێدان ، بەرەو شوێنیک هاویشتن پێکان و تێگرتن بە کار هاتوە .

٥، شەوی رابردوو 16ـ12ـ2017، لەکاتی تاوتوێکردنی بودجەی2018 بۆ وەزارەتەکانی ناوخۆ، کار و کاروباری کۆمەڵایەتی، وەزارەتی کولتوور و گەشتوگوزاری، پەرلەمانتاران گوتاریاندا. مستەفا ئەلیتا، پەرلەمانتارانی ئاکپارتی رووی قسەکانی ئاراستەی پەرلەمانتارانی هەدەپە کرد . (روداو ١٥/١٢/ ٢٠١٧)

ئاراستە لێرەدا لە جیاتی (لە) بە کار هاتوە .

٦، پارتی پەیامێک ئاراستەی خۆپیشاندەران و هێزە ئەمنییەکان دەکات (روداو ٢٠/١٢/٢٠١٧)

ئاراستە لێرە بە مانای ، پێشکەش کردن یا ناردنی پە یام کەڵکی لێ وەرگیراوە .

٧، خۆپیشاندانەکانی سلێمانی لەلایەن ئەو هێزە کوردیانەوە ئاراستە دەکرێن کە مەیلیان بەلای ئێرانەوەیە قەیرانی مووچەیان بۆ خۆپیشاندان قۆستووەتەوە (کوردستان ٢٤ ، ٢٠ /١٢/ ٢٠١٧)

ئاراستە ئەو جار بە مانای تەنزیم کردن ، رێک خستن ، ساز کردن بە کار هاتوە .

٨، سەرچاوەکەی بەغداد پێست دەڵێت: “پیلانێکی گەورە دژی شاری سلێمانی لە ئارادایە و ئێران دەیەوێت ئەو تۆڕەیەی خەڵك دژی پارتی دیموکراتی کوردستان ئاراستە بکات بۆ ئەوەی سلێمانی لە هەولێر دابڕێت و ناکۆکی لەنیوان پارتی و یەکێتی درووست بکات

ئاراستە وێدەچێ لێرەدا بە مانای هان دان ، یان بەکارهێنان ، کەڵکی لێ وەرگیرا بێ

٩ . فوئاد مەعسووم نامەی ئاراستەی نێچیرڤان بارزانی، عەبادی و یوئێن کردووە (روداو ٢١/١٢/٢٠١٧),

ئاراستە بە مانای ناردنە لێرەدا .

١٠، مە غدید سەپان : دەبی گۆرانیبێژەکانمان لە سەر شانەکانی

ئەوان ناوە ناوە گۆرانی بە زمانی ئەوان بڵێن، دەبی هەندێک لە بەرنامەکانی تەلەفزیۆنی، ئاراستەی جەماوەری ئەوان بکرێن. سەرکردایەتی کوردیش شیوەی خەباتی خۆیان بگۆڕن، خوتبەکانیان هەر ئاڕاستەی سیاسییەکان و حکومەتەکان نەکەن و بەشێکی زۆر بۆ جەماوەری ئەوان تەرخان بکەن، ڕوو لە جەماوەری ئەوان بکەن (کوردستان ٢٤. ٢٥/١٢/ ٢٠١٧))

ئاراستەی یەکە م بە جێگای تەرخان کردن بە کارهاتوە . ئاراستە دوهەم بە مانای روی قسە کردن ، دەی هەوێ بڵێ ، روی قسەکانیان هەر لە سیاسیەکان نەبێ

بەگوێرەی زانیارییەکانی ئاژانسە لوبنانییەکە، هێزە ئاسمانییەکانی ئیسرائیل، مووشەکیان ئاراستەی پیگە سەربازییەکە کردووە بێ ئەوەی زیانی گیانی بەدواوە بووبێ.(کوردستان ٢٤ . ٢٣/١٢/٢٠١٧) ١١،

ئاراستە لێرەدا بە مانای تێگرتن و لێدانە .

١٢، لە رێگەی کۆمەڵێك خەڵکی عێراقچی کە بەرژەوەندییەکانیان لەوێوە دابین دەکرێ، حیزب و مێدیای ئاراستەکراوی دژ بە خواستەکانی گەلی کوردستانیان بەرھەم هێناوە (روداو ٨/١/٢٠١٨) تێگەشتنی مانای ئارستەکراو لێرەدا بە راستی چەتوونە بەڵام رەنگە مەبەستی حیزب و مێدیای سازکراوی لاینگر بێ .

ئەمریکا لە زۆربەی ناوچەکانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست جێپێیەکی نەماوە و ناتوانێت رووداوەکان ئاراستە بکات . (روداو ١٠/١/٢٠١٨)

ئاراستە لێرە یانی کۆنترۆڵ کردن ، لە دەست دا بون .

١٣، وەزارەتی دەرەوەی کۆماری چیك، رایگەیاند، “بە شێوەیەکی بنبڕانە، ئەو تۆمەتەی لە بارەی پشتیوانی لە تیرۆر ئاراستەمان کراوە، رەتدەکەینەوە . (کوردستان ٢٤ . ٢٧/٢/٢٠١٧)

ئاراستە لێرەدا بە مانای هەڵبەستن ، درانە پاڵ یان سازکردن بە کار هاتوە ، یانی تۆمەت هەڵبەستن .

١٤، تۆماس فریدمان ئاماژەی بە گووتەیەکی بەڕێوەبەری پێشووی هەواڵگری ناوەندی ئەمریکا ،جیمس کلاپەر، کردووە کە جارێکیان گوتوویەتی: “ڤلادیمێر پوتین بەوشیوەیە دۆناڵد ترەمپ ئاراستە دەکات وەك ئەوەی ئەندامێکی هەواڵگری رووسی بێت (کوردستان ٢٤ . ٤/٥/ ٢٠١٨)

ئاراستە بە مانای ، ناساندن بە کار هاتوە

١٤، لەسەر نیگەرانییەکان لەگەڵ هاوپەیمانەکانمان گفتوگۆ دەکەین، بۆ ئەوەی بارودۆخەکە ئاڵۆزتر نەبێت و ئاراستەی شەڕی دژی داعش

بەلاڕێ دانەبرێت (کوردستان ٢٤. ١٤/٢ /٢٠١٨)

خودا عالمه ئاراسته لێرەدا به مانای چیه ! ، وا وێدەچێ هێنده مانای جۆراجۆر و بێ بنەمایان لێ بار کرد بێ ئیدی داماوه هێزی نه ما بێ و له مانا کەو تبێ .

سەیره دەڵێی قاتی و قڕی وشەیه و ئاراسته دەبێ هەر کەلێن و قوژبنێکی زمانی کوردی پڕ کاتەوه ، لەوەش سەیرتر ئەوەیه ئاراسته له زمانی زارەکی و له نێو خەڵکدا جگه له هێندێ مێرمنداڵ که لاسایی زمانی مێدیاکان دەکه نه وه ،کەس نه به کاری دێنێ و نه قەتیش بەکارهاتوه ، وشەیەکی هەڵگیراو له زمانی فارسی که به هەموو مانایەک و بۆ هەر مەبەستێ به کاری دەبەن .